

ЛОГОПЕД

0 ЖАСТАН 6 ЖАСҚА ДЕЙІНГІ БАЛАНЫҢ СӨЙЛЕУІН ДАМУЫ НОРМАЛАРЫ:

АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН ЖАДЫНАМА (памятка)

Сөйлеу- есте сақтау,зейін,ойлау қабілеттері сияқты процестермен тығыз байланысты екендігі анықталды. Тек сөйлеу арқылы дамуының қоғамға кіруі мүмкін.Сондықтан оның бұзылуына логопед маманы уақытымен және сауатты араласуын талап етеді.

БАЛАНЫҢ СӨЙЛЕУ ДАМУЫНЫҢ КЕЗЕҢДЕРІ

Бала өмірінің бірінші жылы

Сөздік қоры. Бір жылға қарай белсенді (3-тен 10-ға дейін айтылатын сөздер) және пассивті (20-ға дейін түсінілетін сөздер) сөздік қоры қалыптасады. Бала 2-3 сөзді жағдайға байланыстыра алады: "бо-бо", "Ням-ням".

Дыбыстың айтылуы. 3-4 айға дейін бала алғашқы саналы дыбыстарды шығара бастайды- былдырлау, гүілдеу. Дауысты дыбыстар басым болған кезде: а, у, ы, о; бірақ қазірдің өзінде дауыссыз дыбыстар бар: г, к, м, н. дыбыстардың тіркесімі де болуы мүмкін, мысалы, "г" және "у": "гу-у". 8 айдан 11 айға дейін екі ашық буынның қайталануы байқалады: "ма-ма", "ба-ба", да-да". Белсенді дыбыстарды қолданады: п, б, м, г, к, э, а.

Сәби жасы (1-3ж)

Сөздік қоры. Сөздік қоры 1.5 жасқа дейін 40-70 сөзге дейін артады, көбінесе зат есімдер: атаулар, ойыншықтар және таныс заттар. 2 жасында нәресте қазірдің өзінде 150-ден 300 сөзге дейін қолданады.

Сөздік қоры 1.5 жасқа дейін 40-70 сөзге дейін артады, көбінесе зат есімдер: атаулар, ойыншықтар және таныс заттар. 2 жасында нәресте қазірдің өзінде 150-ден 300 сөзге дейін қолданады.

Дыбыстың айтылуы: 2 жасында балаға дыбыстар қол жетімді: о, н, т, д, к, г, х, в, ф. ысқырық дыбыстарды көбінесе жұмсақ ысқырықтармен алмастырады: "зюк" - "қоңыз-жук", "сенок" - "күшік".

Грамматика: бала сөздерді әртүрлі формада қолдана алады: баба бабе бабу.

Фразалық сөйлеу: сөйлеуде қарапайым сөйлемдер пайда болады: "Мама ди " - "Мама бар", "Мама, бер". Енді бала ертегілердің мазмұнын түсініп, есте сақтай алады, қарапайым сұрақтарға жауап бере алады, өзі білмейтін сөздер туралы сұрақтар қоя алады.

ЛОГОПЕД

Кіші жас, ересек (3-5ж)

Сөздік қоры. 3 жылда сөз қоры 400-ден 800-ге дейін. 4-ші жылдары белсенді сөздік 1300-ден 2000-ға дейін сөзден тұрады. Сөйлеуде тек зат есімдер мен етістіктер ғана емес, сонымен қатар үстеулер (ыстық, таза), сандар (бір, екі), есімдіктер (менікі, сенікі) пайда болады.

Грамматика. Белсенді сөзжасам басталады: сөздерге жұрнақтардың, жалғауларының қосылуы. Мысалы: "обогоню" - "обгоню", "наторять" - "потерять", "колесы" - "колеса", "мой кукла", "много мячев". Енді балақай қарапайым предлогтарды қолданады: астында, ішінде, үстінде; және сын есімдер: анамның жемпірі, мысықтың мұрны.

Дыбыстың айтылуы. Баланың 3 жасында дыбыстар пайда болады: у, л, с, э. Баланың 3.5 жасында сөйлеуінде дыбыстар қосылуы керек: с, з, ц. 4.5-5 жасқа дейін ысқырықты дыбыстар пайда болады: ш, ж, ч, щ. Сонорлық дыбыстар (Р) "Л" дыбысымен алмастыра алады: "лека" - "река", "либа" - "рыба" немесе кейде "й" дыбысы: "устай" - "устал".

Байланыстыра сөйлеу. Бала 4-5 сөзден тұратын негізделген және дәйекті сөйлемдер жасайды. Ол қарапайым мәтінді өз сөздерімен дәйекті түрде қайталай алады, қысқа тақпақтарды жаттай алады.

Мектепалды жас (5-6ж)

Сөздік қоры. 5 жасқа қарай белсенді сөздік қоры едәуір кеңейіп, 5000 сөзге жетеді.

Грамматика. Сөйлеудің грамматикалық құрылымы жақсы дамиды, бала сөздерді сандар, жағдайлар бойынша дұрыс өзгертеді, тіпті күрделі жиіліксіз предлогтарды да қолдана алады (мысалы: из-за, из-под), күрделі сын есімдер (мысалы: үш қабатты үй, алма тосабы).

Дыбыстың айтылуы. 5-5.5 жасында барлық дыбыстар дұрыс айтылады, дауыссыз дыбыстардың жұмсаруы жоғалады, ысқырықты және сонорлық дыбыстар дұрыс айтылады. Әдетте, мектеп жасына дейінгі балалар: 6-7 жаста, сөздер мен сөйлемдердің құрамындағы барлық дыбыстарды нақты айту керек.

Байланыстыра сөйлеу. Бала қазірдің өзінде егжей-тегжейлі сөйлемдермен сұрақтарға жауап береді: күрделі және күрделі сөйлемдер, ертегіні қайталай алады, сурет бойынша әңгіме ойлап табады, қаралған мультфильм туралы әсерлерімен бөліседі.

ЛОГОПЕД

СӨЙЛЕУ ДАМУЫНЫҢ ТЕЖЕЛУІ БЕЛГІЛЕРІ

Сөйлеу дамуының алаңдатарлық факторларына ата-аналар назар аударуы керек, мыналар жатады:

- Егер 9 айға дейін сәби сөйлемесе, қарапайым буындарды «ма-ма», «па-па», «ба-ба» айтпаса.
- Егер 1.5 жасында бала өз атына жауап бермесе, қарапайым сөздерді айтпайды: "мама", "әке", "бер" және қарапайым өтініштерді түсінбейді: "қолға кел", "отыр".
- 2 жасында бала тек 2-3 қарапайым сөзді қолданғанда және ересектерді жақсы түсінсе де, жаңаларын үйренуге тырыспайды.
- Егер 3 жасында бала тым тез және түсініксіз сөйлесе немесе керісінше сөздерді созып, жалғауларын жұтып қойса.
- Егер баланың өзі сөз тіркестерін жасамаса, бірақ ересектерден немесе теледидардан, кітаптардан немесе мультфильмдерден естігендерін қайталаса.
- Бала мимика мен жест-қимылдарын қолданған кезде, бірақ қарым-қатынас тәсілі ретінде сөйлемейді.
- Егер бала дыбыстарды бұрмаласа: сыбырлайды, ауыстырады, (картавит).

Егер сіздің балаңыздың сөйлеу тілінің дамуына қатысты қандай да бір күмәніңіз болса, онда логопедпен немесе дефектологпен іс –әрекеттеріңізді мүмкіндігінше ертерек бастау керек, өйткені уақытпен түзету болашақта проблемалардан сақтандыру қызметін атқарады.

2 жастан 3 жасқа дейінгі жас сөйлеу дамуында маңызды болып саналады және дәл осы уақытта сөйлеу маманына, логопедке бірінші рет барып, сөйлеу кезінде бәрі жақсы ма, жоқ па, соны тексеру ұсынылады. 2 жасқа дейінгі балаларда дауыстық және сөйлеу алдындағы белсенділікке бақылау жүргізіледі.

Сөздер болған кезде анықталады:

- * олардың пайда болу уақыты,
- * белсенді және пассивті сөздік,
- * баланың жалпы сөйлеу белсенділігі,
- * фразалық және келісімді сөйлеудің болуы.

2 жасқа дейін бала екі сөзден тұратын фразалық сөйлеуді қалыптастыруы керек:

" Ба-ба, нәм-нәм " - "әже, біз барамыз".

Логопед баланың сөйлеуіне диагностикалық тексеру жүргізеді және баланың сөйлеуі, оның жасына сәйкес келетіндігін анықтайды.

Егер 5 жастан кейін бала сөздерді дұрыс айтпаса, онда бұл стандарттарға сәйкес келмейді: логопедтің кеңесі қажет.

Осы жастағы іс әрекеттер мыналарға бағытталған:

- * дыбыстардың дұрыс айтылуы,
- * сөйлем құра білу,
- * сауатты қайталау.

ПРИЗНАКИ ЗАДЕРЖКИ РЕЧЕВОГО РАЗВИТИЯ

К тревожным факторам речевого развития, на которые родители должны обратить внимание, относятся:

- Если к 9 месяцам малыш не лепечет, не произносит элементарные слоги: «ма-ма», «ба-ба».
- Если в 1.5 года ребенок не реагирует на свое имя, не произносит простых слов: «мама», «папа», «дай» и не понимает несложных просьб: «иди на ручки», «сядь».
- Когда в 2 года ребенок использует всего 2-3 простых слова и не пытается выучить новые, хотя при этом хорошо понимает взрослых.
- Если в 3 года ребенок говорит слишком быстро и неразборчиво или, наоборот, растягивает слова, глотает окончания.
- Если малыш сам не строит фразы, а повторяет услышанные от взрослых или по телевизору, из книжек или из мультиков.
- Когда ребенок использует мимику и жесты, но не речь, как способ коммуникации (общения).
- Если ребенок искажает звуки: шепелявит, картавит.

Если у вас возникли какие-либо сомнения по поводу речевого развития своего ребенка, то занятия с логопедом или логопедом-дефектологом необходимо начинать, как можно раньше, так как своевременная коррекция служит страховкой от проблем в будущем.

Возраст от 2-х до 3-х лет считается критическим в плане речевого развития и именно в это время рекомендуется прийти на первый визит к логопеду для проверки все ли хорошо с речью. У детей до 2 лет проводится наблюдение за голосовой и доречевой активностью. При наличии слов определяется:

- время их появления,
- активный и пассивный словарный запас,
- общая речевая активность ребенка,
- наличие фразовой и связной речи.

К 2-м годам у ребенка должна сформироваться фразовая речь, пока из двух слов: «Баба, дём» - «Бабушка, идём».

Специалист проведет диагностическое обследование речи ребенка и определит соответствует ли речь ребенка его возрасту.

Если после 5 лет ребенок произносит слова неправильно, то это не укладывается в нормативы: требуется консультация логопеда. Занятия в этом возрасте направлены на:

- правильное произношение звуков,
- умение строить предложения,
- грамотный пересказ.

Неисправленное неправильное звукопроизношение может остаться на всю жизнь.

Представляем вашему вниманию несколько реальных историй из логопедической практики.

В 6 лет мама привела Никиту к логопеду. У мальчика были нарушены свистящие – «с», «ц», «з» и сонорные звуки – «л», «ль», «р», «рь», не были автоматизированы шипящие – «ч», «щ». За месяц были уточнены и частично автоматизированы шипящие. Работа над свистящими звуками, в целом, заняла два месяца. Затем занятия продолжились над звуками «л», «ль». Следующие три месяца шла автоматизация звуков «р», «рь». Никита посещал занятия 2 раза в неделю, а также занимался с мамой дома. За год удалось произвести коррекцию всех звуков. В школу ребенок пошел с чистой речью.

За два месяца до школы Елена Антоновна с дочерью Ирой обратились к логопеду, чтобы поставить звуки «р», «рь». Звуки были поставлены, но автоматизация не была завершена, так как они уехали к морю на отдых, а после прекратили занятия. К другому специалисту они также не обращались, просто оставили всё, как есть. В результате, у ребенка так и осталось горловое искажение звуков.

Анна Ивановна привела свою дочку Дарину в 3 года на обследование к логопеду, обеспокоенная тем, что девочка мало разговаривает. Специалист отметил, что Дарина действительно старается общаться больше с помощью жестов, чем словами. У девочки был бедный активный словарь, хотя пассивный был в норме: то есть Дарина понимала всё, но не говорила. За полгода интенсивных занятий с логопедом (3 урока в неделю) и выполнения упражнений дома, активный словарь увеличился и стал соответствовать норме.

Гордей в 5 лет пришел к логопеду с нарушением всех групп звуков. Педагог отработал с мальчиком полгода. Занятия посещались нерегулярно, Гордей часто болел, а после совсем перестал ходить на уроки. За это время удалось только поставить шипящие звуки, но не автоматизировать их. В настоящее время ребенок продолжает посещать детский сад, старшую группу с теми же нарушениями, что были у него год назад.